

MIOKARD REVASKULARIZATSIYASIDAN KEYIN YUHK BILAN OG'RIGAN BEMORLARNING HAYOT SIFATI VA FUNKSIONAL HOLATINI KOMPLEKS BAHOLASH

Tashkenbayeva Eleonora Negmatovna

tibbiyot fanlari doktori, professor 2-son ichki kasalliklar va
kardiologiya kafedrasini mudiri,

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Samarqand, O'zbekiston

Rasulova Dilfuza Olimovna

"Kardiologiya" mutaxassisligi bo'yicha magistrant

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Samarqand, O'zbekiston

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18255763>

Dolzarblik

Yurak ishemik kasalligi (YuHK) aholi o'limi va nogironlik ko'rsatkichlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan eng keng tarqalgan va ijtimoiy ahamiyatga ega patologiyalardan biri bo'lib qolmoqda. Davolashning yuqori texnologik usullari, shu jumladan teri orqali koronar aralashuvlar (TOKA) va koronar shuntlash (KSH) operatsiyalarining rivojlanishiga qaramay, revaskulyarizatsiya taktikasini optimal tanlash va uning samaradorligini bashorat qilish muammosi hal etilmagan. Koronar oqimning anatomik xususiyatlari, miokardning shikastlanish darajasi, yondosh kasalliklarning mavjudligi va bemorlarning funksional holatidagi farqlar bemorlarni shaxsiy tanlash va boshqarishning yanada aniq vositalarini ishlab chiqishni talab qiladi.

Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli revaskulyarizatsiyadan so'ng ham bemorlarning sezilarli qismida takroriy ishemik hodisalar, ritm buzilishi, yurak yetishmovchiligi va restenozning rivojlanish xavfi saqlanib qoladi, bu aralashuv usuli va bemorning dastlabki holatiga qarab 30-45% ga yetadi. Shu bilan birga, an'anaviy klinik va instrumental ko'rsatkichlar har doim ham miokard funksiyasining tiklanishining haqiqiy darajasini aks ettirmaydi va yuqori xavf guruhidagi bemorlarni o'z vaqtida aniqlash imkonini bermaydi.

Revaskulyarizatsiya samaradorligini baholashda miokard shikastlanishining biokimyoviy markerlari, exokardiografik parametrlar, remodelanish ko'rsatkichlari va hayot sifati indekslarini tahlil qilishni o'z ichiga olgan integrativ yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu ko'rsatkichlar yurak faoliyatining tiklanish dinamikasini yanada aniqroq baholash va erta va uzoq muddatli davrlarda asoratlar ehtimolini bashorat qilish imkonini beradi.

YuHK bilan og'rigan bemorlarda qandli diabet, semizlik, surunkali yurak yetishmovchiligi va prognozni yomonlashtiradigan boshqa omillarning tarqalishi ortib borayotgan sharoitda, asoratlarning ishonchli prediktorlarini topish va xavfni tabaqalashtirish algoritmlarini shakllantirish alohida klinik ahamiyatga ega.

Shunday qilib, miokard revaskulyarizatsiyasi samaradorligining kompleks mezonlarini va YuHK bilan og'rigan bemorlarda klinik kechishi va prognozini belgilovchi omillarni o'rganish davolash sifatini yaxshilash, asoratlar chastotasini kamaytirish va bemorlarning umr ko'rish davomiyligini oshirishga qaratilgan zamonaviy kardiologiyaning ustuvor vazifalaridan biridir.

Maqsad. Yurak ishemik kasalligi (YuHK) bilan og'rigan bemorlarda turli xil miokard revaskulyarizatsiyasidan (TOKA va KSH) so'ng hayot sifati va miokardning funksional holati

dinamikasini baholash, shuningdek, bu ko'rsatkichlarning asoratlar xavfini tabaqalashtirishdagi prognostik ahamiyatini aniqlash.

Materiallar va usullar. Yurak ishemik kasalligi bilan og'rigan, rejali miokard revaskulyarizatsiyasi o'tkazilgan 96 nafar bemor tekshirildi. Bemorlar ikki guruhga bo'lingan: I guruh - teri orqali koronar aralashuvdan (TOKA) keyin 52 nafar bemor, II guruh - koronar shuntlashdan (KSH) keyin 44 nafar bemor. O'rtacha yosh $57,8 \pm 5,3$ yoshni, erkaklar 56,2% ni tashkil etdi. Tekshiruv majmuasi klinik baholash, EKG, ExoKG, koronar angiografiya, troponin I, KFK-MV, lipid spektri parametrlari va glyukozani aniqlashni o'z ichiga olgan. Hayot sifati (HS) SF-36 va Kansas City Cardiomyopathy Questionnaire (KCCQ) so'rovnomalari yordamida aralashuvdan oldin, 3 va 6 oydan keyin baholandi. Chap qorincha otish fraksiyasi (CHQOF), miokard shikastlanishi belgilari, hayot sifati va asoratlar chastotasi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik korrelyatsion tahlil qilindi.

Natijalar. Revaskulyarizatsiyadan 6 oy o'tgach, obyektiv va subyektiv ko'rsatkichlarning sezilarli yaxshilanishi qayd etildi. CHQ OF o'rtacha 12% ga oshdi, bir vaqtning o'zida o'pka arteriyasida sistolik bosim 7-8 mm sim. ust. ga pasaydi va chap qorincha o'lchamlari kichraydi, bu remodellanishning regressi haqida dalolat beradi. SF-36 ning o'rtacha umumiy ko'rsatkichlari 48,5 dan 74,5 ballgacha, KCCQ esa 49,3 dan 77,9 ballgacha oshdi ($p < 0,001$). Eng katta o'sish jismoniy faoliyat va hayotiy faollik domenlarida aniqlandi, bu ko'pchilik bemorlarning o'rtacha cheklovlar guruhidan deyarli saqlanib qolgan kundalik faollik toifasiga o'tishini aks ettirdi.

Korrelyatsion tahlil CHQ OF va SF-36 umumiy indeksi ($r = +0,68$; $p < 0,001$) o'rtasida yaqin to'g'ridan to'g'ri bog'liqlikni, shuningdek, SF-36 va miokard infarktining qaytalanish chastotasi ($r = -0,57$; $p < 0,001$) o'rtasida teskari bog'liqlikni ko'rsatdi. Bir vaqtning o'zida troponin I darajasi va CHQ OF o'rtasida sezilarli salbiy korrelyatsiya aniqlandi ($r = -0,68$; $p < 0,001$). Asoratsiz bemorlarda SF-36 va KCCQ qiymatlari noxush hodisalar bo'lgan bemorlarga qaraganda sezilarli darajada yuqori edi ($p < 0,001$), bu hayot sifati ko'rsatkichlarining prognostik ahamiyatini tasdiqlaydi.

Xulosalar. YuIK bilan og'rigan bemorlarda miokard revaskulyarizatsiyasi nafaqat gemodinamik ko'rsatkichlarning yaxshilanishi, balki hayot sifatining sezilarli darajada yaxshilanishi, ayniqsa jismoniy faoliyat va hayotiy faollik sohalarida sezilarli darajada yaxshilanishi bilan birga kechadi.

1. SF-36 va KCCQ ko'rsatkichlari CHQ OF va asoratlar chastotasi bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi, bu esa ularni an'anaviy instrumental va biokimyoviy markerlar bilan bir qatorda xavfning kompleks stratifikatsiyasining muhim tarkibiy qismlari sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi.
2. Revaskulyarizatsiyadan keyin bemorlarni kuzatishning standart protokoliga hayot sifatini baholashni kiritish kardioreabilitatsiya bo'yicha zamonaviy tavsiyalarga mos keladi va davolash taktikasi va rehabilitatsiya dasturlarini aniqroq individuallashtirish imkonini beradi.

Tayanch iboralar: yurak ishemik kasalligi, miokard revaskulyarizatsiyasi, hayot sifati, SF-36, KCCQ, qon otib berish fraksiyasi, troponin I.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Chuy K.L., Tsao C.W., McManus D.D. Current landscape and future directions of coronary revascularization. *Kardiol reanimatsiya amaliyoti*. 2023;2023:11307589.
2. Gould K.L., Johnson N.P., Taqueti V.R. Optimal medical care and coronary flow capacity-guided revascularization. *Eur Heart J*. 2025;46 (33):3273-3285.
3. Anderson L., Thompson D.R., Teylor R.S. Yurak ishemik kasalligida mashqlarga asoslangan yurak reabilitatsiyasi: Cochrane yangilanishi. *Cochrane ma'lumotlar bazasi Syst Rev*. 2022;11:CD001800.
4. Yancy C.W., Jessup B., Bozkurt B. et al. 2023 ESC Guidelines for the management of chronic coronary syndromes and heart failure. *Eur Heart J*. 2023-yil;44 (30):2811-2920-yil.
5. Gori T., Münzel T. Current concepts in revascularization for ischemic heart disease. *Circum Cardiovasc Interv*. 2025;18 (4):e014625.